

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn yr Ystafell Bwyllgor ac yn rhithwir ar Zoom ar 16 Medi, 2026

YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Jeff Evans (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Geraint Bebb (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr Celfyn Furlong, John Ifan Jones, R. Llewelyn Jones, Keith Roberts, Sonia Williams, Arfon Wyn.

Aelod Cyfetholedig: Y Parchedig Llewelyn Moules-Jones (Yr Eglwys yng Nghymru)

Aelodau Portffolio

Y Cynghorwyr Carwyn Jones (Aelod Portffolio Tai a Diogelwch Cymunedol), Alun Roberts (Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth, Morwrol ac Eiddo), Dafydd Roberts (Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg), Ieuan Williams (Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd).

WRTH LAW:

Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol (ar gyfer eitem 3)
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc (ar gyfer eitem 3)
Pennaeth y Gwasanaethau Tai
Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo (ar gyfer eitem 3)
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (ar gyfer eitem 3)
Pennaeth Digidol, Perfformiad a Moderneiddio (ar gyfer eitem 3)
Pennaeth Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmeriaid (ar gyfer eitem 3)
Pennaeth Democratiaeth (DS)
Rheolwr Perfformiad Strategol a Phrosiectau (GP) (ar gyfer eitem 3)
Rheolwr Gwasanaethau Technegol Tai (DR)
Rheolwr Gwasanaethau Sgriwtini a Phwyllgorau (AH)
Swyddog Cynorthwyol Cartrefi Gwag (OJ)
Swyddog Pwyllgor (ATH)
Swyddog Gwe-ddarlledu (FT)

YMDDIHEURIADAU: Y Cynghorwyr Jackie Lewis, Dafydd Rhys Thomas, Alwen Watkin, John Tierney (Aelod Cyfetholedig – Yr Eglwys Gatholig), Kathryn Seeney (Aelod Cyfetholedig – Rhiant-lywodraethwr y Sector Cynradd), Christina Williams (Aelod Cyfetholedig – Rhiant-lywodraethwr y Sector Uwchradd ac ADY), y Cynghorwyr Gary Pritchard (Arweinydd ac Aelod Portffolio Datblygu Economaidd), Neville Evans (Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion), Robin Williams (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmeriaid).

1. DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 10 Mehefin 2026 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

3. MONITRO PERFFORMIAD: CERDYN SGORIO CORFFORAETHOL CH1 2026/27

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Digidol, Perfformiad a Moderneiddio a oedd yn cynnwys y Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer chwarter cyntaf blwyddyn ariannol 2026/27 i'r Pwyllgor ei ystyried, a chraffu arno. Mae'r adroddiad cerdyn sgorio yn manylu ar berfformiad dangosyddion allweddol sy'n cefnogi gwaith o ddydd i ddydd y Cyngor ac amcanion strategol ehangach Cynllun y Cyngor.

Cyflwynodd y Rheolwr Perfformiad Strategol a Phrosiectau adroddiad y cerdyn sgorio a nododd fod perfformiad ar y cyfan yn gadarnhaol, gyda'r rhan fwyaf o dargedau'r dangosyddion (86%) a gafodd eu monitro yn ystod y chwarter yn unol â'r targed, neu'n agos ato gyda sgôr Gwyrdd neu Felyn. Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at berfformiad da mewn sawl maes, gan gynnwys canran y swyddi a hysbysebwyd fel Lefel 3 Cymru ac uwch a gyrhaeddodd 90% yn erbyn targed o 82% (196 o 218 o swyddi gwag); canran y plant a ail-gofrestrwyd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant o fewn 12 mis a arhosodd 0% yn erbyn targed o 12%; cwblhawyd atgyweiriadau ymatebol i dai mewn 15.6 diwrnod ar gyfartaledd yn erbyn targed o 18 diwrnod; 98.5% o sefydliadau bwyd yn bodloni safonau hylendid bwyd; ailgylchu gwastraff o adeiladau'r Cyngor ar 56.57% yn erbyn targed o 47%, a phob stryd a archwiliwyd yn cael eu hasesu fel rhai glân.

Nodwyd bod saith dangosydd yn tanberfformio - ymatebion i'r ymgynghoriad Cymraeg, cwblhau ymholiadau amddiffyn oedolion o fewn amserlenni statudol, amseroedd ailosod tai (er eu bod wedi gwella'n sylweddol), archwiliadau rheolaidd o fusnesau bwyd risg uchel, cyfraddau ailgylchu gwastraff domestig, amseroedd ymateb Rhyddid Gwybodaeth a lefelau absenoldeb oherwydd salwch. Mae mesurau lliniaru ar waith ar gyfer pob maes a bydd y Tîm Arweinyddiaeth yn eu monitro i sicrhau gwelliannau yn y dyfodol.

Wrth adolygu'r cerdyn sgorio corfforaethol ar gyfer Ch1 2026/27, trafodd y pwyllgor y themâu canlynol:

- **Yr Iaith Gymraeg**

Cododd yr Aelodau sawl cwestiwn am ymatebion i ymgynghoriadau a wnaed yn Gymraeg a sut y gellid gwella'r rhain, gan gynnwys a oedd y targed yn ddigon heriol o ystyried cyfran y siaradwyr Cymraeg ar yr ynys ac a oedd holiaduron ymgynghori yn defnyddio iaith glir a hawdd ei deall. Gofynnwyd cwestiynau hefyd am recriwtio pobl sy'n siarad Cymraeg, yn benodol cyfran y swyddi a hysbysebwyd ar Lefel 3 neu uwch a gafodd eu llenwi mewn gwirionedd gan ymgeiswyr â'r lefel honno o gymhwysedd a ph'un ai a dderbyniwyd lefelau is yn ymarferol.

Dywedodd swyddogion, er bod y targed ar gyfer ymatebion i ymgynghoriadau a wnaed yn Gymraeg yn ymddangos yn isel, yr her yw newid arferion a normau pobl. Unwaith y bydd unigolion yn gadael addysg ac yn mynd i weithleoedd y tu allan i'r sector cyhoeddus, mae'r Gymraeg yn aml yn cael ei defnyddio llai ac mae'r Saesneg yn tueddu i gael ei

defnyddio mwy. Mae targedau yn cael eu hadolygu'n flynyddol a'u gosod ar lefelau a fydd yn sbarduno gwelliant. Mae ymatebion i'r ymgynghoriad hefyd yn cael eu dylanwadu gan y pwnc, y gynulleidfa a'r dull o ymgysylltu. Er bod ymdrechion yn cael eu gwneud i gadw ymgynghoriadau yn syml, rhaid cynnal safonau iaith a phroffesiynoldeb, yn enwedig mewn meysydd technegol lle mae terminoleg yn bwysig. Mae'r Cyngor yn sicrhau bod pob ymgynghoriad yn ddwyieithog, mae wedi treialu gwahanol ddulliau o annog ymatebion Cymraeg, a bydd yn adolygu'r ymgynghoriadau diweddar i nodi unrhyw ymyriadau pellach.

O ran recriwtio, eglurodd Swyddogion fod swyddi a hysbysebair ar Lefel 3 neu uwch yn adlewyrchu angen y gwasanaeth ar gyfer y sgiliau hynny. Yr her yw cydbwyso'r gofyniad i wasanaethu cymunedau drwy'r Gymraeg gyda'r angen i ddenu ymgeiswyr addas. Cadarnhaodd y Pennaeth Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmeriaid y byddai'n fodlon archwilio'r data ymhellach, gan gynnwys y rhesymau pam na chafodd 22 o swyddi eu hysbysebu ar Lefel 3 neu uwch yn y Gymraeg.

Nododd yr Aelodau fod y Cyngor yn recriwtio staff nad ydynt yn siarad Cymraeg i swyddi cymwys proffesiynol ac yn darparu hyfforddiant Cymraeg. Awgrymwyd y gellid ystyried y gwrthwyneb hefyd – recriwtio unigolion â sgiliau Cymraeg Lefel 3 nad ydynt eto yn meddu ar yr holl gymwysterau proffesiynol a'u cefnogi i ennill y cymwysterau hynny.

Cafodd y pwyllgor sicrwydd bod presenoldeb y swyddogion ar gyrsiau Cymraeg yn iach, a'r her yw sicrhau bod yr hyfforddiant priodol yn cael ei ddarparu ar y lefel gywir. Rhaid asesu swyddi ar sail lefel y cymhwysedd yn y Gymraeg sy'n wirioneddol ofynnol i gyflawni dyletswyddau'n effeithiol yn hytrach na hysbysebu yn awtomatig ar y lefel uchaf.

- **Gofal Cymdeithasol a Llesiant**

- Cwestiynodd yr Aelodau'r cynnydd mewn ymholiadau ynghylch amddiffyn oedolion a arweiniodd at DP 02 Gofal Cymdeithasol a Llesiant (canran yr ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn amserlenni statudol) yn methu ei darged.

Esboniodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fod perfformiad y dangosydd wedi'i archwilio'n fanwl ac y gellid priodoli'r cynnydd i ddau ffactor – newid demograffig ar yr ynys gyda mwy o oedolion yn byw yn hirach ac angen cefnogaeth, a mwy o ymwybyddiaeth o gyfrifoldebau amddiffyn oedolion ymhlith asiantaethau a sefydliadau sy'n gweithio gydag oedolion agored i niwed. Er mai'r amserlen statudol ar gyfer ymateb i ymholiadau amddiffyn oedolion yw saith diwrnod, gall trafodaethau â thrydydd partion ymestyn yr amser ymateb y tu hwnt i'r amserlen, gan arwain at ei gwblhau ar yr wythfed neu'r nawfed diwrnod. Sicrhaodd y pwyllgor bod adolygiad manwl o'r data yn dangos bod rhesymau dilys dros ymatebion sy'n hwyrach na'r amserlen statudol ac nad oedd hyn wedi arwain at unrhyw niwed i unrhyw unigolion. Mae'r gwasanaeth hefyd wedi adolygu ei weithdrefnau ymateb a gall ail-leoli staff cymwys i reoli galw uchel pan fo angen.

Trafododd y pwyllgor hefyd effaith cartrefi gwag ar ofal cymdeithasol a dywedwyd wrtho fod unrhyw effaith yn ymylol ac yn anuniongyrchol. Rhoddodd yr aelodau ystyriaeth bellach i'r pwysau y mae digartrefedd cynyddol yn ei roi ar wasanaethau.

- **Addysg**

Mewn ymateb i gwestiynau am fesurau i wella presenoldeb disgyblion a oedd yn is na'r lefel a gyflawnwyd yn Chwarter 1 y flwyddyn flaenorol, dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc ac Aelod Portffolio fod presenoldeb yn parhau i fod yn her genedlaethol ac yn amcan strategol i'r cyngor. Eglurwyd y bydd Gwasanaeth ADY a Chynhwysiant newydd Ynys Môn yn gweithio mewn ffordd fwy integredig ac ataliol yn enwedig ochr yn ochr â Gwasanaethau Plant a Theuluoedd. Nod y dull hwn yw sicrhau bod ymyriadau amserol a phriodol yn cael eu rhoi ar waith i gefnogi disgyblion yr effeithir arnynt a'u teuluoedd. Mae ADY a chynlluniau cynhwysiant o dan y trefniadau blaenorol ar y cyd hefyd yn cael eu hadolygu i asesu eu heffeithiolrwydd, ac mae capasiti ychwanegol

wedi'i gyflwyno o fewn y tîm Llesiant Addysg. Yn ddiweddar, mae'r Gwasanaeth Dysgu wedi anfon llythyr at rieni yn tynnu sylw at bwysigrwydd presenoldeb rheolaidd yn yr ysgol.

Dywedwyd wrth yr Aelodau y bydd yr Arweinydd Strategol newydd ar gyfer ADY, Cynhwysiant ac Ymgysylltu yn adrodd ar gynnydd ac effaith y gwasanaeth newydd ym mis Tachwedd. Rhoddodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc sicrwydd hefyd bod disgyblion sydd wedi'u heithrio o'r ysgol yn parhau i dderbyn cymorth a darpariaeth addysgol, naill ai trwy ganolfan ddysgu neu leoliad ysgol amgen.

- **Tai**

- Gofynnodd y pwyllgor am eglurhad ynghylch DP 09 – canran yr aelwydydd a gafodd eu hatal rhag dod yn ddigartref, o ystyried bod perfformiad yn erbyn y dangosydd yn cael ei adrodd fel 100%. Gofynnodd yr aelodau i bwy mae'r ffigwr yn berthnasol ac a ellid ei rannu rhwng unigolion a oedd wedi sicrhau tai parhaol a'r rhai sydd wedi'u lleoli mewn llety brys neu dros dro.

Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Tai fod y diffiniad o ddigartrefedd a ddefnyddir ar gyfer y dangosydd hwn wedi'i osod gan Lywodraeth Cymru a'i fwriad yw sicrhau nad oes rhaid i unrhyw unigolyn gysgu allan. O ganlyniad, pan fydd person yn dweud ei fod yn ddigartref, y flaenoriaeth bennaf yw sicrhau bod to uwch ei ben trwy lety brys neu dros dro.

Dywedwyd wrth yr Aelodau bod 46 o unigolion mewn tai cyfleusterau a rennir ar hyn o bryd tra bod 35 arall yn byw mewn llety dros dro hunangynhwysol. Esboniodd y Pennaeth Gwasanaethau Tai, at ddibenion y dangosydd, bod atal digartrefedd yn golygu sicrhau bod gan unigolyn fynediad at lety ac nad oes rhaid iddo neu iddi gysgu ar y strydoedd, tra mai'r amcan tymor hir yw cefnogi unigolion i sicrhau tenantiaeth mewn tai parhaol addas.

- **Economi**

- Cwestiynodd y pwyllgor pryd y byddai'r buddsoddiad a wnaed trwy gyllideb y flwyddyn flaenorol yn dechrau gwella perfformiad yn erbyn deddfwriaeth hylendid bwyd. (DP 07 – derbyniodd canran y busnesau bwyd risg uchel archwiliadau rheolaidd a oedd yn 68% yn erbyn targed o 90%)

Eglurodd y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd fod archwiliadau hylendid bwyd yn cael eu cynnal gan dîm lechyd yr Amgylchedd a bod y gyllideb ychwanegol a gymeradwywyd y llynedd wedi'i chyfeirio at y gwasanaeth Safonau Masnach yn hytrach nag lechyd yr Amgylchedd. Eglurodd fod 156 o archwiliadau hylendid bwyd wedi'u cwblhau yn ystod y flwyddyn, gyda 90 arall yn cael eu cynnal yn Chwarter 1 2026/27. Rhoddwyd blaenoriaeth i fusnesau bwyd newydd heb eu sgorio i sicrhau eu bod yn cael eu cynnwys yn y rhaglen archwilio cyn gynted â phosibl. Dywedodd y Swyddog fod y gwasanaeth yn hyderus y bydd yr holl archwiliadau Categori C yn cael eu cwblhau yn ystod Chwarter 2. At hyn, cadarnhaodd fod staff ychwanegol wedi ymuno â'r tîm lechyd yr Amgylchedd ym mis Awst a disgwylir i'r person yma gyfrannu at wella perfformiad yn erbyn y dangosydd yn y cyfnod adrodd nesaf.

Mewn ymateb i gais penodol, cafodd y pwyllgor hefyd y wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith parhaus i ddatblygu'r sylfaen sgiliau leol a chreu llwybrau hyfforddi a chyflogaeth i bobl ifanc ar yr ynys i'w galluogi i elwa ar y cyfleoedd gwaith y disgwylir eu creu drwy ddatblygu'r cyfleuster niwclear newydd ar safle presennol Wylfa.

- **Newid yn yr Hinsawdd**

Mewn ymateb i nifer o gwestiynau gan aelodau ynglŷn â newid yn yr hinsawdd, perfformiad ailgylchu gwastraff domestig a mesur glendid strydoedd, rhoddodd Swyddogion ac Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo yr eglurhad canlynol –

- Mae ysgolion yn cymryd rhan mewn rhaglenni newid hinsawdd achrededig; fodd bynnag, mae'r data perthnasol yn cael ei gasglu a'i adrodd yn flynyddol yn hytrach na bob chwarter.
- Cynhelir archwiliadau glendid strydoedd gan ddefnyddio'r System Reoli ar gyfer Archwilio'r Amgylchedd Lleol (LEAMS). Cynhelir archwiliadau gan swyddogion y Cyngor a Biffa ar ran y Cyngor a chwblheir tua 50 o archwiliadau bob mis. Mae'r canlyniadau'n cael eu coladu a'u cyflwyno i Cadwch Gymru'n Daclus. Asesir nifer o fesurau gan gynnwys defnydd a dwysedd tir, mathau o sbwriel, a gwasanaethu biniau cyhoeddus. Yn ogystal â hyn, mae contract y Cyngor gyda Biffa yn cynnwys safonau glendid strydoedd, ac mae'r contractwr yn eu cynnal mewn dull rhagweithiol.
- Bwriad y cam o newid y biniau gwastraff gweddilliol 240 litr presennol am finiau llai 180 litr, er ei fod yn ymddangos yn groes i'r hyn y byddid yn ei ddisgwyl o safbwynt cynaliadwyedd, yw cefnogi'r Cyngor i gyrraedd targed Llywodraeth Cymru i ailgylchu 70% o wastraff cartref. Yn ôl sawl awdurdod lleol yng Nghymru sydd wedi cyflwyno biniau gwastraff gweddilliol llai mae cyfraddau ailgylchu wedi cynyddu. Er mwyn cefnogi preswylwyr i ailgylchu mwy, bydd aelwydydd sydd angen capasiti ychwanegol yn gallu gofyn am gynhwysydd ychwanegol ar gyfer papur a chardbord neu ganiau a phlastigion. Bydd biniau gwastraff gweddilliol presennol yn cael eu defnyddio i bwrpas arall a byddant ar gael i aelwydydd mwy.
- Bwriad y buddsoddiad yn nwy ganolfan ailgylchu'r Cyngor yw uwchraddio a moderneiddio systemau ac offer presennol gan hefyd gynyddu capasiti ailgylchu a gwella effeithlonrwydd gweithredol.

Ar ôl adolygu'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer Ch1 2026/27, nodi a chroesawu'r meysydd oedd yn perfformio'n dda ac ystyried yr ymatebion a roddwyd i'r materion a godwyd, penderfynodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol -

- **Nodi'r meysydd sy'n cael eu harchwilio gan y Tîm Arweinyddiaeth i reoli perfformiad a sicrhau gwelliannau pellach. Mae'r rhain yn cynnwys: - Y Gymraeg (ymatebion i ymgynghoriadau), Gofal Cymdeithasol a Llesiant (cwblhawyd ymholiadau amddiffyn oedolion o fewn amserlenni); Tai (ailosod eiddo gwag); Economi (archwilio busnesau bwyd risg uchel yn rheolaidd), Newid yn yr Hinsawdd (cyfraddau ailgylchu gwastraff domestig) ac lechyd y Cyngor Cyfan (ymatebion i geisiadau Rhyddid Gwybodaeth o fewn yr amserlen a lefelau absenoldeb oherwydd salwch).**
- **Argymhell adroddiad y cerdyn sgorio ynghyd â'r mesurau lliniaru a amlinellir ynddo, i'r Pwyllgor Gwaith.**

4. MESUR CYNNYDD YN ERBYN CYNLLUN STRATEGOL CARTREFI GWAG 2023-2028

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Tai a oedd yn amlinellu cynnydd yn erbyn Cynllun Strategol Cartrefi Gwag 2023-2028 i'r Pwyllgor ei ystyried, a chraffu arno.

Cyflwynodd y Cynghorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio Tai a Diogelwch Cymunedol yr adroddiad gan nodi bod cartrefi gwag yn adnodd gwastraffus a allai helpu i leihau'r pwysau ar stoc dai Ynys Môn. Mae'r cynllun yn ceisio cynyddu'r cyflenwad tai drwy wella'r drefn o gasglu a dadansoddi data, mwy o ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael, darparu cymorth ariannol i berchnogion eiddo, a defnyddio dulliau gorfodi lle bo'n briodol i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd.

Rhwng 2023 a 2026, daeth 211 o eiddo gwag yn ôl i ddefnydd, gan gynnwys 78 a gefnogwyd trwy grantiau neu fenthyciadau. Ymhlith y prosiectau nodedig roedd adnewyddu Plas Alltran Caergybi ac ailddatblygu hen Glwb Cymdeithasol Biwmares, y ddau ohonynt bellach yn darparu tai fforddiadwy. Mae capasiti'r gwasanaeth hefyd wedi'i gryfhau yn sgil

penodi Swyddog Cartrefi Gwag Cynorthwyol. Yn ogystal â hyn, mae prosesau newydd ar gyfer casglu ac adrodd data wedi'u cyflwyno, gan arwain at wella'r drefn fonitro.

Er gwaethaf y cynnydd hwn, mae sawl her yn parhau. Mae'r rhain yn cynnwys cynnydd yn nifer y cartrefi gwag hirdymor, o 421 ym mis Ebrill 2023 i 582 ym mis Ebrill 2025, costau adnewyddu cynyddol a chapasiti cyfyngedig i wneud defnydd ehangach o bwerau gorfodi. Bydd y ffocws ar gyfer y flwyddyn i ddod ar ddatblygu matrices sgorio i dargedu a blaenoriaethu achosion yn well, gwella prosesau CRM a data, codi ymwybyddiaeth ymhlith perchnogion eiddo ac ymdrechion parhaus i gynyddu nifer yr eiddo gwag sy'n dod yn ôl i ddefnydd.

Wrth adolygu'r cynnydd yn erbyn y Cynllun Strategol Cartrefi Gwag, cododd y pwyllgor y materion canlynol -

- Gofynnodd yr aelodau a oedd unrhyw batrwm daearyddol yn y dosbarthiad o gartrefi gwag a chwestiynwyd effeithiolrwydd y cynllun o ystyried y cynnydd yn nifer yr eiddo gwag. Gofynnodd yr Aelodau hefyd pryd y disgwylir y byddai nifer y cartrefi gwag yn dechrau gostwng.

Dywedodd swyddogion a'r Aelod Portffolio, er bod proffil a natur eiddo gwag yn amrywio, bod y mwyafrif wedi'u lleoli mewn ardaloedd arfordirol a threfi. Y tai sy'n tueddu i aros yn wag am y cyfnod hiraf yw tai teras. Bydd y gwasanaeth yn parhau i weithredu'r Cynllun Strategol ac yn defnyddio'r mesurau sydd ar gael i annog perchnogion i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Mae'r rhain yn cynnwys cyhoeddusrwydd a chanllawiau wedi'u targedu, hyrwyddo cyfleoedd cyllido a defnyddio Premiwm y Dreth Gyngor ar gyfer eiddo gwag, a fydd o fis Ebrill 2027 yn cynyddu'n raddol ar sail yr amser y mae eiddo wedi bod yn wag. Sicrhawyd y pwyllgor bod y cynllun wedi gwneud cyfraniad cadarnhaol at gynyddu'r cyflenwad tai a sicrhau bod mwy o eiddo ar gael i drigolion yr ynys. Fodd bynnag, cydnabu'r Aelod Portffolio fod rhagweld amodau'r farchnad dai a nodi'r ymyriadau mwyaf effeithiol yn parhau i fod yn her.

Hysbyswyd yr Aelodau hefyd bod Asiantaeth y Swyddfa Brisio yn gyfrifol am benderfynu a yw eiddo'n cael ei gynnwys neu ei eithrio o sylfaen dreth y Cyngor. Mae'r penderfyniad hwn yn seiliedig ar nifer o feini prawf gan gynnwys p'un ai yr ystyrir bod eiddo yn addas i'w ddefnyddio.

(Ar y pwynt hwn, gadawodd y Cadeirydd y Gadair am gyfnod byr, a chymerodd yr Is-gadeirydd ei le yn y gadair am y cyfnod hwnnw).

- Gofynnodd yr aelodau a oedd cysylltiadau rhwng ymdrechion i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd a mentrau strategol eraill, megis adfywio canol trefi a dyrannu masnachfreintiau bysiau, i sicrhau dull cydgysylltiedig a chydweithredol.

Roedd yr Aelod Portffolio yn cydnabod pwysigrwydd y pwynt hwn a thynnodd sylw at adnewyddu hen adeilad banc Santander yn Llangefni o dan Gynllun Prydlesu Cymru fel enghraifft. Mae'r prosiect wedi creu chwe fflat uwchben yr adeilad ar stryd fawr y dref gan ddarparu tai ychwanegol yn ogystal â chefnogi gweithgarwch economaidd yng nghanol y dref. Sicrhodd y pwyllgor fod cysylltiadau eisoes yn bodoli rhwng y rhaglen cartrefi gwag a mentrau adfywio a datblygu ehangach ac y bydd y cyswllt hwn o ran gweithgareddau yn parhau.

- Ceisiodd y pwyllgor sicrwydd bod digon o gyllid ar gael i gefnogi'r broses o adnewyddu eiddo gwag a bod y gyllideb yn ddigonol i ateb y galw presennol.

Dywedwyd wrth y pwyllgor fod nifer ehangach o gynlluniau cymorth ariannol bellach ar gael i helpu i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Y dull yw ymgysylltu â pherchnogion

eiddo i ddechrau i sefydlu eu bwriad ar gyfer yr eiddo ac yna nodi'r cymorth neu'r ymyrraeth fwyaf priodol yn dibynnu ar amgylchiadau unigol.

Penderfynwyd derbyn cynnwys yr adroddiad cynnydd sy'n rhoi sicrwydd bod y Cynllun Strategol Cartrefi Gwag yn parhau i fod yn berthnasol ac yn cael ei weithredu a'i fonitro.

5. MESUR CYNNYDD YN ERBYN Y CYNLLUN STRATEGOL RHEOLI ASEDAU (TAI) 2024-2029

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Tai sa oedd yn amlinellu'r cynnydd yn erbyn Cynllun Strategol Rheoli Asedau (Tai) 2024-2029 i'r Pwyllgor ei ystyried, a chraffu arno.

Cyflwynodd y Cyngorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio Tai a Diogelwch Cymunedol yr adroddiad gan nodi bod y gwaith o gyflawni'r cynllun yn parhau i fod ar y trywydd iawn gyda'r cynnydd cyffredinol wedi'i sgorio fel Melyn ar hyn o bryd. Mae'r cynllun yn cefnogi ymrwymiad y Cyngor i gydymffurfio â gofynion Safonau Ansawdd Tai Cymru 2023. Tynnodd sylw at ddwy brif raglen waith gyda'r nod o fodloni'r gwaith i adnewyddu cegin a chyflawni safonau effeithlonrwydd ynni uchelgeisiol a nodir o dan SATC. Yn ystod y cyfnod adrodd, dechreuodd y Gwasanaeth Tai ddwy raglen hirdymor 5 mlynedd ar gyfer ailosod ceginau a gosod systemau solar ffotofoltäig gyda storwyr batris. Dechreuodd y ddwy raglen ar y safle ym mis Ionawr 2025 ac maent yn mynd rhagddynt yn dda.

Mae llwybrau ynni wedi'u targedu wedi'u datblygu ar gyfer pob cartref ac mae 94% o'r gosodiadau solar ffotofoltäig arfaethedig wedi'u cwblhau. Yn sgil ail-fesur 477 o'r eiddo a gwblhawyd dangosir bod 78% bellach yn cyrraedd sgôr EPC C75.

Mae'r adroddiad hefyd yn tynnu sylw at gydymffurfiaeth barhaus â gofynion diogelwch statudol ochr yn ochr â buddsoddiad parhaus mewn addasiadau a thechnoleg gynorthwyol i gefnogi byw'n annibynnol. Yn ogystal â hyn, mae arolwg STAR diweddaraf y Gwasanaeth Tai yn dangos lefelau uchel o foddhad ymysg tenantiaid. Er bod cynnydd cadarnhaol wedi'i wneud, mae nifer o risgiau yn parhau. Mae'r rhain yn cynnwys fforddiadwyedd hirdymor cyflawni'r Cynllun drwy'r CRT, bod tenantiaid yn gwrthod bod yn rhan o'r cynllun, perfformiad contractwyr a chyfyngiadau allanol fel capasiti rhwydwaith a chymeradwyaeth SPEN sy'n ofynnol i ddarparu gosodiadau solar yn gyffredinol. Mae camau yn cael eu cymryd i reoli'r risgiau hyn.

Yn gyffredinol, mae'r adroddiad yn dangos bod y Cynllun Strategol yn cyfrannu'n gadarnhaol tuag at gyflawni targedau SATC, cryfhau'r dasg o reoli asedau a chynnal cydymffurfiaeth statudol.

Wrth adolygu'r cynnydd yn erbyn y Cynllun Strategol Rheoli Asedau Tai, cododd y pwyllgor y materion canlynol –

- Gofynnodd yr aelodau a oes digon o ymgysylltu â thenantiaid i'w hannog i dderbyn gwaith adnewyddu, megis ailosod ceginau, ac a all achosion o denantiaid sy'n gwrthod bod yn rhan o'r cynllun greu heriau ychwanegol pan fydd eiddo yn cael eu hailosod ar ôl i denantiaeth ddod i ben.

Dywedodd swyddogion, er bod yn rhaid parchu dymuniadau tenantiaid, gall achosion o denantiaid yn gwrthod bod yn rhan o'r cynllun gynyddu'r amser sydd ei angen i baratoi ac ail-osod eiddo ar gyfer tenant newydd. Fodd bynnag, mae profiad wedi dangos y gall tenantiaid ailystyried eu penderfyniad, yn enwedig pan fyddant yn gweld gwelliannau yn cael eu gwneud mewn eiddo cyfagos a manteision cegin newydd. Hysbyswyd yr Aelodau bod yr ymateb i'r rhaglen eleni wedi bod yn galonogol gyda mwyafrif y tenantiaid yn nodi eu parodrwydd i gymryd rhan.

- Gofynnodd yr Aelodau am y dulliau a ddefnyddir i asesu anghenion tai.

Dywedwyd wrth y pwyllgor bod data o'r arolwg cyflwr stoc a gwblhawyd yn 2022/23 yn sail i bennu gofynion buddsoddi a rhaglenni gwaith rheolaidd. Gellir defnyddio cofnodion ychwanegol a gwybodaeth leol hefyd lle bo hynny'n briodol.

- Holodd yr aelodau am y dull o newid systemau gwresogi trydan a LPG presennol sy'n gallu bod yn gostus.

Dywedodd swyddogion fod gan tua 50 o gartrefi foeleri gwresogi trydan ar hyn o bryd a bod canlyniadau perfformiad ynni yn wael. Mae'r gwasanaeth wedi ysgrifennu at denantiaid yr eiddo yma i asesu eu parodrwydd i newid systemau; fel arall bydd y systemau'n cael eu huwchraddio pan fydd tenantiaethau yn newid. Esboniodd swyddogion fod y sefyllfa yn fwy cymhleth gyda systemau gwresogi LPG gan fod y rhain yn cael eu defnyddio mewn byngalos gwarchod. Er bod y systemau hyn yn effeithiol, maent yn gostus i'w cynnal. Fel rhan o ymrwymiadau sero net y Cyngor, efallai y bydd angen gwneud penderfyniadau anodd gyda goblygiadau ariannol.

- Gofynnodd yr Aelodau am eiddo a allai fod yn anaddas i'w moderneiddio.

Dywedwyd wrth y pwyllgor y gallai nifer fach o eiddo fod yn anodd eu huwchraddio ac y bydd angen ystyried opsiynau ar gyfer y cartrefi hyn yn ofalus.

- Ceisiodd yr Aelodau sicrwydd bod tenantiaid cartrefi newydd y Cyngor yn cynnal eu heiddo i'r safon y cawsant eu derbyn. Awgrymwyd y gellid cyflwyno cymhellion i wobrwyo tenantiaid sy'n cadw eu cartrefi mewn cyflwr da, a thrwy hynny annog eraill i wneud yr un peth.

Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Tai fod disgwyl i denantiaid gynnal eiddo. Mae'r gwasanaeth yn cyflogi Swyddog Rheoli Ystadau a Swyddogion Cynnal a Chadw a'i nod yw cynnal archwiliadau eiddo blynyddol. Ychwanegodd y byddai'n hapus i geisio canfod a yw unrhyw landlordiaid cymdeithasol eraill wedi cyflwyno cynlluniau sy'n cydnabod ac yn gwobrwyo tenantiaid sy'n gofalu am eu cartrefi.

Penderfynwyd derbyn cynnwys yr adroddiad cynnydd sy'n rhoi sicrwydd bod y Cynllun Strategol Rheoli Asedau (Tai) yn parhau i fod yn berthnasol ac yn cael ei weithredu a'i fonitro.

6. BLAENRAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini a oedd yn cynnwys Blaenraglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2026/27 i'w ystyried a'i adolygu.

Penderfynwyd -

- Cytuno ar y fersiwn bresennol o'r Blaenraglen Waith ar gyfer 2026/27.
- Nodi cynnydd hyd yma wrth weithredu'r blaenraglen waith.

**Y Cyngorydd Jeff Evans
Cadeirydd**